

Helseforetak
Regionale helseforetak
Sosial- og helsedirektoratet
Statens helsetilsyn
Steriliseringsnemndene v/ fylkesmennene
Steriliseringsrådet

Deres ref

Vår ref
200601132-/OB

Dato
21.06.2006

Høring av utkast til endringer i forskrift 23. juni 2000 nr. 589 om godkjenning av virksomheter utenfor sykehus for sterilisering av kvinner og om innberetning til departementet om sterilisering

1. Innledning

Helse- og omsorgsdepartementet sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift 23. juni 2000 nr. 589 om godkjenning av virksomheter utenfor sykehus for sterilisering av kvinner og om innberetning til departementet om sterilisering.

Forslaget innebærer for det første bortfall av dagens ordning med manuelle skjema for innberetning av steriliseringsinngrep til Sosial- og helsedirektoratet fra virksomhetene som foretar slike inngrep. Videre innebærer det at steriliseringsnemndene i fylkene gis en ny plikt til å sende innberetning om behandlede søknader i nemndene til Steriliseringsrådet, på skjema fastsatt av Sosial- og helsedirektoratet.

I dette høringsbrevet legger departementet frem en kort redegjørelse for gjeldende rett og praksis, fulgt av departementets vurderinger og forslag til endringer. Vedlagt brevet følger forslaget til endringer i forskriften.

Eventuelle høringsuttalelser sendes Helse- og omsorgsdepartementet, Postboks 8011 Dep, 0030 Oslo **innen 1. september 2006**. Høringsuttalelsene kan også sendes elektronisk til postmottak@hod.dep.no.

2. Gjeldende rett og praksis

2.1 *Innberetningsplikt fra leger og sykehus (om steriliseringer)*

Etter steriliseringsloven § 13 annet ledd skal lege og sykehus som foretar inngrep etter loven sende innberetning til departementet om dette, i samsvar med forskrift. Slik forskrift er gitt ved forskrift 23. juni 2000 nr. 589 om godkjenning av virksomheter utenfor sykehus for sterilisering av kvinner og om innberetning til departementet om sterilisering.

Det følger av forskriften § 5 at lege og sykehus som foretar inngrep etter steriliseringsloven skal sende innberetninger om inngrepene på skjema som Sosial- og helsedirektoratet til enhver tid har fastsatt. Helse- og omsorgsdepartementet har i forskrift 21. desember 2001 nr. 1708 delegert myndigheten til å motta innberetningene til Sosial- og helsedirektoratet. Dette innebærer at det er direktoratet og ikke departementet som skal motta innberetninger fra lege og sykehus om utførte inngrep etter loven.

Dagens innberetningspraksis er at lege og sykehus som utfører steriliseringsinngrep sender skjema som omtalt til Fylkesmannen. Fylkesmannen kontrollerer skjemaene og sender de videre til Statistisk sentralbyrå (SSB). Statistisk sentralbyrå la i oktober 2005 ned steriliseringsstatistikken. Årsaken var at det var avdekket manglende og feilaktige innrapporteringer, og at man til tross for forsøk på å bedre innrapporteringen, ikke har lykket med å bedre kvaliteten på datamaterialet. Byrået fant det verken forsvarlig å publisere statistikken for 2004, eller å fortsette det videre arbeidet med steriliseringsstatistikken.

Data over kvinnelige steriliseringer har den senere tid vært mer komplett rapportert til Norsk pasientregister (NPR) enn til SSB, samtidig har tallene fra SSB inneholdt omtrent dobbelt så mange utførte inngrep for menn enn det som dataene fra NPR viser. Årsaken er at NPR kun har komplette data fra aktiviteten ved offentlig godkjente sykehus. Mens kvinnelige steriliseringer, med noen få unntak, foretas på offentlige sykehus, foretas sterilisering av menn ofte hos private spesialister. Det gjenstår fortsatt mye arbeid før rapporteringen fra private spesialister er komplett i NPR. Dette innebærer at direktoratet har benyttet opplysninger fra begge databasene (kvinner/NPR og menn/SSB) for å få best mulig oversikt over status på området. Etter at statistikken til SSB ble nedlagt har institusjonene fortsatt plikt til å innberette steriliseringene til NPR. De skjemaene som etter forskriften § 5 skal fylles ut og sendes til direktoratet har imidlertid pr. i dag ikke lenger noen praktisk funksjon.

2.2 *Innberetningsplikt fra Steriliseringsrådet*

I følge steriliseringsloven § 6 første ledd skal det oppnevnes et steriliseringsråd som skal være klageinstans for vedtak fra steriliseringsnemndene i fylkene om å nekte sterilisering etter reglene i § 3, jf. loven § 7. Rådet skal bestå av en lege som formann og

fire andre medlemmer, hvorav én dommer og to leger. Videre skal rådet bestå av både kvinner og menn. Helse- og omsorgsdepartementet er delegert myndighet til å oppnevne rådet.

Etter steriliseringsloven § 6 annet ledd skal hvert fylke ha en steriliseringsnemnd som består av fylkesmannen eller den han bemyndiger som formann, og to andre medlemmer som oppnevnes av Kongen. Steriliseringsnemnda i fylket skal avgjøre søknader om sterilisering etter reglene i loven § 3. Bestemmelsen regulerer sterilisering av personer som ikke fyller vilkårene for sterilisering etter hovedregelen i § 2.

Etter steriliseringsloven § 13 skal Steriliseringsrådet føre oppgave over innvilgede og utførte inngrep m.v. og gi departementet oversikt over utviklingen etter utgangen av hvert kalenderår.

Pr. i dag er det ikke gitt særskilte regler om innberetning av vedtakene i de fylkesvise nemndene til departementet eller noe annet organ, som Steriliseringsrådet.

3. Departementets vurderinger

3.1 Endringer i innberetningsplikten for leger og sykehus, forskriftens § 5

Etter at SSB la ned sin statistikk om steriliseringer har skjemaene som legene etter forskriften § 5 er forpliktet til å fylle ut og sende inn ingen praktisk funksjon. Fremtiden ligger, etter Sosial- og helsedirektoratets vurdering, i registeruttrekk og ikke i manuelle eller elektroniske registreringskjemaer.

Sosial- og helsedirektoratet har varslet at de fra 2006 vil hente ut data over kvinnelige steriliseringer direkte fra Norsk Pasientregister (NPR), som vil supplere datamaterialet med opplysninger fra de få private sykehusene som utfører steriliseringsinngrep.

Departementet foreslår derfor at forskriften § 5 endres til at lege og sykehus skal innberette om inngrepene slik Sosial- og helsedirektoratet fastsetter. Dette innebærer i praksis at det ikke skal foretas annen innberetning av steriliseringsinngrep enn den som foretas til NPR.

3.2 Innberetningsplikt for steriliseringsnemndene i fylkene, ny forskrift § 5a

Det fremgår av steriliseringsloven § 13 første ledd at Steriliseringsrådet skal treffe tiltak for å sikre ensartet praktisering i steriliseringsnemndene.

På landsbasis behandles det ca. 20 til 30 begjæringer eller søknader om sterilisering i steriliseringsnemndene per år. Hensynet til at nemndene i fylkene skal behandle like tilfeller likt, tilsier at det bør være en best mulig samordning av praksis. Dette innebærer at Steriliseringsrådet må gis kjennskap til praksisen i nemndene, for eventuelt å finne og korrigere mulige avvik eller ulikheter.

Steriliseringsrådet har utarbeidet et rapporteringsskjema "Innrapportering fra fylkenes steriliseringsnemnder (IS-1342)", for å øke kunnskapen om nemndens praksis. For å sikre ensartet praksis i steriliseringsnemndene bør alle søknader som blir nemndbehandlet etter departementets vurdering rapporteres til Steriliseringsrådet.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en ny § 5 a i forskriften, som pålegger steriliseringsnemndene å sende innberetning om behandlede søknader i nemnda på skjema som Sosial- og helsedirektoratet til enhver tid har fastsatt. Innberetningene skal sendes Steriliseringsrådet.

3.3 Endring av forskriftens overskrift

Departementet foreslår at forskriftens overskrift endres, og at "departementet" byttes ut med "Sosial- og helsedirektoratet". Begrunnelsen for dette er at Helse- og omsorgsdepartementet har delegert myndighet til å ta imot innberetninger etter steriliseringsloven § 13 annet ledd til Sosial- og helsedirektoratet. Dette innebærer at det er direktoratet, og ikke departementet, som skal motta innberetninger om utførte inngrep etter loven.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

En omlegging av virksomhetenes plikt til å innberette steriliseringsinngrep som nevnt ovenfor vil etter departementets vurdering kunne bidra til en reduksjon i virksomhetenes arbeidsbyrde i forbindelse med steriliseringen. Det er imidlertid vanskelig for departementet å anta eller forutsette at dette kan føre til noen form for økonomisk gevinst, ettersom dette er så vidt usikkert.

Den nye plikten for steriliseringsnemndene i fylkene, og dermed fylkesmannen, til å melde vedtak inn til steriliseringsrådet vil medføre ekstra arbeid. Dette fremstår imidlertid ikke som noe betydelig merarbeid, ettersom det dreier seg om et lite antall vedtak i året. Departementet forutsetter således at nemndene kan gjøre dette arbeidet innenfor sine nåværende økonomiske rammer.

Med vennlig hilsen

Anne Sofie von Düring e.f.
seniorrådgiver

Odd Bovim
førstekonsulent

Vedlegg:

Forslag til endringer i forskrift 23. juni 2000 nr. 589 om godkjenning av virksomheter utenfor sykehus for sterilisering av kvinner og om innberetning til departementet om sterilisering